

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Музики Остапа Федоровича

за темою «**Диференційований підхід до оцінювання функціонування в системі фізичної терапії військовослужбовців**»,

поданої з метою присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 227 Фізична терапія, ерготерапія

Дисертація Музики Остапа Федоровича на тему «Диференційований підхід до оцінювання функціонування в системі фізичної терапії військовослужбовців» є актуальною завершеною самостійною науковою кваліфікаційною працею, яка має теоретичне та практичне значення та в цілому відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» та Наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), й може бути рекомендованою до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Актуальність обраної теми

У фокусі уваги фахівців з реабілітації, зокрема, фізичних терапевтів перебуває велика кількість військовослужбовців, які мають ризик або вже отримали обмеження життєдіяльності. За даними Міністерства оборони України статус учасника бойових дій лише до початку вторгнення 2022 року отримали близько 200 тисяч осіб.

Доведено, що фізична терапія військовослужбовців призводить до зменшення тягаря травм, поранень та захворювань, поліпшення клінічних результатів, зниження витрат на подальші, більш дорогі та інвазивні види медичної допомоги, зменшує розвиток хронічного болю та обмеження життєдіяльності і, в кінцевому підсумку, сприяє підвищенню рівня

функціонування, часто збереженню особового складу та збільшенню і збереженню оперативної ефективності .

Водночас не існує стандартизованих інструментів оцінювання функціонування, які б відповідали ідеї МКФ і були адаптовані до української популяції та впроваджені системи оцінювання функціонування військовослужбовців на державному рівні. Це унеможлиблює скринінг потреб військовослужбовців у реабілітації, ускладнює оцінювання ефективності послуг, рівня функціонування різних категорій військовослужбовців, попередження погіршення обмеження життєдіяльності, гальмує проведення клінічних та епідеміологічних досліджень та знижує якість медичних послуг в Україні.

Таким чином, актуальним є аналіз міжнародного досвіду в оцінюванні функціонування в системі фізичної терапії військовослужбовців з врахуванням національного контексту та вивченням потреб українських військовослужбовців різних категорій для обґрунтування та розроблення моделі оцінювання функціонування.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до теми Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері теоретико-методологічні та практичні основи фізичної реабілітації і спортивної медицини на 2022–2026 рр. 4.5. «Організаційні та теоретико –методичні основи фізичної терапії у профілактиці та реабілітації обмежень функціонування військовослужбовців» (затверджено на засіданні вченої ради ЛДУФК протокол № 5 від 27.04.2021 р.). Роль автора як співвиконавця тем полягала у розробленні та теоретико-методологічному обґрунтуванні моделі та апробації моделі оцінювання функціонування у системі фізичної терапії військовослужбовців; нагромадженні й узагальненні теоретичних та емпіричних даних.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна

Достовірність отриманих результатів забезпечено оптимальними розмірами вибірок учасників дослідження (n=381). Достовірність даних

забезпечена достатньою тривалістю експерименту (3 роки), логічною і послідовною побудовою дослідження (реалізованого впродовж 2020–2024 рр. із послідовним розв’язанням завдань дослідження під час кожного із п’яти етапів). Дослідник використав адекватні методи математичного аналізу, які відповідають цілям і завданням дисертації. Отримані наукові дані і висновки підтверджені результатами правильного статистичного оброблення, що забезпечує їх обґрунтованість і достовірність. Робота характеризується логічною єдністю. У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, коректно сформульовано його мету та завдання; вказується зв’язок дисертаційного дослідження з науковими планами, темами; подано об’єкт, предмет, методи (методики та інструменти) дослідження; означено наукову новизну та практичну значущість; наводяться дані про особистий внесок здобувача, апробацію та впровадження отриманих результатів, подано інформацію про публікації, структуру та зміст роботи. У дисертаційному дослідженні розв’язано актуальне науково-прикладне завдання щодо визначення особливостей рівня функціонування різних категорій військовослужбовців, в тому числі із бойовими травмами та перевірено ефективність моделі оцінювання функціонування на військовослужбовцях під час фізичної терапії після отримання бойових поранень.

Перший розділ роботи присвячено теоретичному аналізу та узагальненню літературних джерел із досліджуваної проблеми. Визначено перспективи розвитку визначення рівня функціонування різних категорій військовослужбовців. З’ясовано чинники, які впливають на процес реабілітації та фізичної терапії у військовослужбовців з бойовими пораненнями. Установлено особливості організації та надання реабілітаційних послуг військовослужбовцям, а також вплив фізичної терапії на функціонування військових у процесі реабілітації.

У другому розділі розкрито зміст методів дослідження, обраних для розв’язання поставлених завдань, та обґрунтовано їхню доцільність, подано відомості про контингент досліджуваних, викладено етапи організації дослідження.

В третьому розділі висвітлено результати експерименту. Запропонований адаптований та валідований інструмент оцінювання функціонування на основі концепції МКФ - українська версія WHODAS 2.0. Оцінювання рівня функціонування курсантів виявило, що 55 % з них описували виникнення травми та/або больового синдрому впродовж навчання у військовому вищому навчальному закладі. Результати дослідження підтвердили, що курсантів впродовж навчання у ВВНЗ турбують не лише гострі травми, але й травми хронічного, накопичувального характеру. Середнє значення загальної оцінки за опитувальником WHODAS 2.0 у тих курсантів, які вказували на певне обмеження життєдіяльності становила $16,6 \pm 12,05$ бали. Найвищі показники були за доменами «Життєва активність: домашні обов'язки», «Взаємодія з людьми» та «Життєва активність: робота / навчання»; найнижчими показники за доменами «Розуміння та спілкування» і «Догляд за собою». Результати дослідження свідчать про важливість оцінки рівня функціонування та обмежень життєдіяльності серед військовослужбовців, за допомогою інструментів, таких як WHODAS 2.0 та опитувальник ODI. Виявлено, що хоча загальна оцінка за WHODAS 2.0 вказувала на високий рівень функціонування, деякі домени, зокрема "Розуміння та спілкування", були значно обмеженими. Порівняно з нормативними даними, рівень функціонування був дещо нижчим, зокрема щодо фізичного та психічного компонентів.

Застосування фізичної терапії показало значущі поліпшення у багатьох аспектах функціонування та здоров'я пацієнтів, виявлених за допомогою WHODAS 2.0 та MOS SF-36. Покращення спостерігалось у різних аспектах, включаючи розуміння та спілкування, фізичну активність, соціальну активність та загальний стан здоров'я. Зменшення тривоги та депресії також були виявлені за допомогою HADS.

Отже, ці результати підтверджують ефективність оцінки функціонування та фізичної терапії як важливого компонента реабілітації військовослужбовців. Проте, деякі показники не виявили статистично

значущих змін, що може вказувати на необхідність подальших досліджень або індивідуалізації втручання для цих аспектів.

В четвертому розділі висвітлено модель оцінювання функціонування у системі фізичної терапії військовослужбовців, яка ґрунтується на врахуванні біопсихосоціального впливу захворювання, травми, поранення чи іншого стану здоров'я на життя людини та диференціальному підході щодо різних категорій військовослужбовців, меті та рівнях надання реабілітаційних послуг.

Також визначено вихідні нормативні дані для різних категорій військовослужбовців. Зокрема, для курсантів вони становили 26,42 балів, як скринінгова відсічка для порушень життєдіяльності та 35,28 бали, як обмеження життєдіяльності. Для військовослужбовців під час військової служби референтні значення становили відповідно – 27,72 бали та 41,19; для поранених військовослужбовців - ЧМТ (53,6 і 58,2 балів), ТСМ (44,2 і 46,7).

У п'ятому розділі представлено зіставлення результатів експериментального дослідження з результатами наявних наукових джерел. Основні результати дисертації мають достатній рівень наукової новизни: *уперше* обґрунтовано та розроблено організаційно-методичні засади моделі оцінювання функціонування у системі фізичної терапії військовослужбовців, яка передбачає визначену мету з диференціацією підходів до оцінювання відповідно до категорій військовослужбовців і рівнів надання реабілітаційної допомоги, яка ґрунтується на врахуванні біопсихосоціальної концепції здоров'я; *уперше* запропоновано валідовану українськомовну методiku оцінювання функціонування військовослужбовців, яка є надійним і чутливим інструментом для оцінювання і відслідковування рівня обмеження життєдіяльності; *уперше* визначено рівень функціонування та обмеження життєдіяльності різних категорій українських військовослужбовців (курсантів, військовослужбовців під час військової служби та поранених), що є підґрунтям для аналізу подальших скринінгових досліджень, виявлення потреб у фізичній терапії та реабілітації; *уперше* визначено референтні значення показника рівня функціонування за опитувальником WHODAS 2.0 для українських військовослужбовців різних категорій, а також значення мінімальної клінічно

значущої різниці, що сприятиме оцінюванню ефективності фізичної терапії та реабілітації, довготривалому контролю за функціонуванням військовослужбовців та інших категорій населення; також це сприяє розширенню довідкових даних для поточної версії WHODAS 2.0. та доповнює прогалину в знаннях про обмеження життєдіяльності військовослужбовців; *набули подальшого розвитку* відомості щодо рівня травмування курсантів впродовж навчання у військовому вищому навчальному закладі; *набули подальшого розвитку* підтвердження необхідності впровадження фізичної терапії для профілактики та відновлення курсантів впродовж навчання у військових вищих навчальних закладах, під час несення військової служби, а не лише у разі отримання травми, поранення чи розвитку гострого захворювання; *набули подальшого розвитку* дані щодо взаємозв'язку показників функціонування, рухових можливостей, психоемоційного стану та якості життя військовослужбовців; *доповнено* дані щодо динаміки функціонування та обмеження життєдіяльності в процесі фізичної терапії осіб із травмами спинного мозку та черепномозковими травмами.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у розробленні диференційованого підходу оцінювання функціонування у системі фізичної терапії військовослужбовців, яка передбачає диференційований підхід, а також використання українськомовного нозологічно-неспецифічного інструменту, що може бути впроваджено для різних категорій військовослужбовців та широкого кола пацієнтів; проведенні лінгвістичної й крос-культурної адаптації та валідації опитувальника WHODAS 2.0, розробленого на концептуальній основі Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я, що разом із визначенням референтних значень для результатів опитування поліпшить оцінювання рівня функціонування на різних етапах навчання, служби та реабілітації військовослужбовців, контроль за ефективністю втручань та якістю реабілітації, дасть можливість збору якісних даних щодо функціонування для прийняття управлінських рішень в системі охорони здоров'я. Узагальнені теоретичні та емпіричні дані отримані впродовж дисертаційного дослідження

впроваджені в клінічну практику КНП «Вінницька обласна клінічна психоневрологічна лікарня ім. акад. О.І. Ющенко Вінницької обласної ради» та у практику роботи відділення відновлювального лікування та реабілітації Військово-медичного клінічного центру західного регіону. Результати досліджень впроваджено в навчальний процес студентів спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія» Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського та Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка. Активна позиція у розвитку сфери охорони здоров'я та напрацювання з перекладу та валідації опитувальника World health organisation Disability Assessment Schedule визнані Міністерством охорони здоров'я України, а українську версію опитувальника на запит МОЗ України передано разом із дозволом використання в нормативному полі та ведення медичних записів в електронній системі охорони здоров'я (ЕСОЗ).

Повнота викладення матеріалів у публікаціях положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації

За результатами досліджень опубліковано 7 наукових праць, серед яких 3 публікації у фахових журналах, які належать до переліку видань міжнародної наукометричної бази даних Scopus. Кількість статей, зарахованих за темою дисертації, відповідає вимогам п.8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії».

Статті, опубліковані після набрання чинності Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, що зараховані за темою дисертації мають активний ідентифікатор DOI (Digital Object Identifier).

Основні положення дисертаційної роботи оприлюднені на таких наукових конференціях: «Першому всеукраїнському конгресі з фізичної терапії: ресурси, здобутки та потенціал в умовах війни» в рамках проєкту «Реабілітація травм війни в Україні» 29-30 вересня 2023; доповідь та публікація тез на

«Psychometric properties and validation of Ukrainian version of the World Health Organization Disability Assessment Schedule» у «15 th International Days of Rehabilitation Rzeszów 16-17 February 2023»; доповідь та опубліковано тези «Переклад та крос-культурне адаптування української версії WHODAS 2.0» «II Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Місце і роль фізичної терапії у сучасній системі охорони здоров'я»»; публікація тез та доповіді «Znaczenie fizjoterapii dla podchorążych wyższych instytutów wojskowych z zespołami urazowo-bólowymi kończyn górnych» у «XIV międzynarodowych dniach rehabilitacji potrzeby i standardy współczesnej rehabilitacji rzeszów, 24-25 lutego 2022»; публікація тез та доповіді «International seminar of Physiotherapy and Rehabilitation Modern trends in Physical Therapy Training and Practice» 16-18 September 2021, Lviv, Ukraine; публікація тез та доповіді на «14th International Conference of Young Scientists of the Academic Coordination Centre in Euroregion Neisse-Nisa-Nysa» Title of the presentation: Relevant issues of prevalence, prevention and physiotherapy of injuries in Cadets у Jelenia Góra, 17th May 2021; доповідь II-го Національного конгресу фізичної та реабілітаційної медицини «Фізична та реабілітаційна медицина в Україні: організація надання мультидисциплінарної реабілітаційної допомоги в закладах охорони здоров'я» 15-16 грудня 2021 року, м. Київ; опубліковані тези та доповідь «Актуальність фізичної терапії курсантів вищих військових навчальних закладів» у «молода спортивна наука України» 2021. т.3. с. 57-58.; тези та доповідь Tymruk-Skoropad, K., Muzyka, O. and Pavlova, I. (2022) 'Measuring health and disability of ukrainian military cadets – translation and cross-cultural adaptation of the whodas 2.0', *young sport science of ukraine*, v. 3., pp. 56–57.

Відповідність дисертації вимогам, що пред'являються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертаційна робота Музики Остапа Федоровича за темою «Диференційований підхід до оцінювання функціонування в системі фізичної терапії військовослужбовців» (науковий керівник – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, Тимрук-Скоропад Катерина Анатоліївна), є

закінченою науково роботою, яка містить нове вирішення науково-прикладного завдання щодо удосконалення організації та змісту фізичної підготовки, яке забезпечує визначення особливостей рівня функціонування різних категорій військовослужбовців, в тому числі із бойовими травмами та перевірено ефективність моделі оцінювання функціонування на військовослужбовцях

час фізичної терапії. За оформленням і структурою (анотації, вступ, розділи, висновки, список використаних джерел, додатки) дисертаційна робота здебільшого відповідає основним вимогам, що висувають до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії (разом із тим нумерація сторінок, оформлення окремих таблиць, не відповідає вимогам; половина термінів з переліку умовних скорочень ні разу не зустрічається в тексті дисертації).

Публічна презентація дисертації Музики О.Ф. відбулася 30.04.2024 р. на кафедрі терапії та реабілітації Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, протокол № 15.

ВИСНОВОК. Розглянувши дисертацію Музики Остапа Федоровича за темою «Диференційований підхід до оцінювання функціонування в системі фізичної терапії військовослужбовців», наукові публікації за темою дисертації, визначивши особистий внесок автора у наукових публікаціях, опублікованих із співавторами, а також за результатами публічної презентації, вважаємо, що робота є актуальною завершеною самостійною науковою кваліфікаційною працею, яка має теоретичне та практичне значення та в цілому відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» та Наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), та може бути рекомендована до офіційного захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Головуюча

в. о. завідувачки кафедри терапії та реабілітації Л.М. Ціж

29.05.2024р.

